

Malmin lentoaseman lepakkokartoitus 2015–2017, alustava raportti

Johdanto

Kartoituksen tarkoituksena oli selvittää Malmin lentoaseman alueen merkitys lepakoiden kannalta. Kirjallisuusselvityksissä ei löytynyt juurikaan tietoja lentokenttäalueiden lepakkokartoituksista. Näitä on kuitenkin tehty lähinnä USA:ssa eri liikennelentokentillä.

Malmin lentokenttäalueet ovat pääsääntöisesti vähäisesti valaistua niittyä, jota voi luonnehtia aromaiseksi suuren avoimen pinta-alan takia. Ne tarjoavat elinympäristönä monille lepakkolajeille erinomaisia saalistusmahdollisuuksia. Suurikokoisten heinien juurissa esiintyvien yökkösten esiintyminen alueella on poikkeuksellisen runsasta verrattuna tavanomaisiin viljelymaihin ja heinäpeltoihin, mikä havaittiin alueella samaan aikaan tehdyssä perhostutkimuksessa (J. Kullberg, suull. tieto). Suurin osa näistä yökköslajeista on toukkana ruohostossa tai heinien juurissa eläviä lajeja, joten niiden suuri määrä on sinänsä helposti selitettävissä alueella kasvavien luonnontilaisten heinikoiden runsaudella. Esimerkiksi viljelymailla vastaavaa yksilö- ja lajirunsautta ei esiinny. Perhosten liikkuminen vaihtelee paljon sään mukaan, ja ne houkuttelevat helposti havaittavina, vaikkakin vaikeasti pyydystettävänä saaliseläiminä lepakoita kaukaakin sinne, missä kentän lämpimimmät osat kulloinkin ovat (J. Kullberg, suull. tieto).

Edelleen on huomioitava, että alueella ja sen välittömässä läheisyydessä olevat vanhat puut, eri-ikäiset rakennukset ja rakenteet voivat tarjota lepakoille hyviä piilo- ja pesimispaikkoja sekä houkuttaa niitä alueelle. Näissä kartoituksissa ei etsitty paikallisia lepakoiden piilo- ja lisääntymispaikkoja, mutta uskon, että Malmin lentokentän poikkeuksellisen laajat ja hyvät saalistusmaat ovat lepakoita ja varsinkin tiettyjä lajeja ensisijaisesti alueelle houkutteleva tekijä.

Kartoitusmenetelmät

Lepakoiden saalistukseen käyttämiä ultraääniä voidaan käytettävissä olevilla menetelmillä havaita pääsääntöisesti, lajeista riippuen, korkeintaan noin viidenkymmenen metrin etäisyydeltä. Kartoitusreitit suunniteltiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suositusten mukaisesti siten, että koko lentokenttä ja sen lähialueet tulisivat mahdollisimman hyvin katetuiksi vähintään kaksi kertaa, eri käyntikerroilla vuonna 2015 ja kolmesti vuonna 2016. Alueen koon ja liikkumisrajoitusten vuoksi ei kartoitusaluetta voitu kartoittaa kattavasti yksittäisten käyntikertojen aikana. Kartoitusalue ja sen välitön lähialue tutkittiin kävellen, polkupyörällä sekä lepakkodetektorilla varustetulla henkilöautolla kesinä 2015, 2016 sekä tähän mennessä kerran toukokuussa 2017.

Alueen lepakkokannan havainnointiin käytettiin päälaitteistona Wildlife Acoustics EchoMeterTouch / Apple iPad -laitteistoa, joka tallensi lepakoiden ultraäänit ja havaintojen tekopaikkojen WGS-84 (GPS) -koordinaatit tiedostoina. Syksyllä 2016 kartoitettiin lentokenttäalueen lepakkokantaa myös yhdellä kiinteällä Wildlife Acoustics SM2 -automaattidetektorilla.

Tulokset

Malmin lentoasemalta ja sen välittömältä lähialueelta saatiin runsaasti lepakkohavaintoja. Yksilöidyt lajikohtaiset havainnot vuosilta 2015 ja 2016 ovat tällä hetkellä tarkistuskierroksella, ja ne toimitetaan

liitteenä lähiaikoina. Oheisena on karttaliite, josta käy ilmi, miltä alueilta lepakoita havaittiin. Merkinä tästä on punainen tähti jokaisen vuoden 2015 havainnon kohdalla.

Merkittävimmät havainnot:

Vuonna 2015 löydettiin esikartoituksessa pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) horrostamassa lentokenttäalueella, mutta talvehtimispaikkoja ei ole varsinaisesti kartoitettu alueella.

Meillä perinteisesti muuttavana esiintyvän hyvin harvinaisen ja eteläisen kimolepakon (*Vespertilio murinus*) vakituinen esiintyminen lentoaseman alueella vuosien 2015 ja 2016 kartoituskausina. Kimolepakko oli läsnä myös toukokuussa 2017.

Vuosina 2015 ja 2016 kartoituksissa paljastui myös toinen harvinainen muuttava laji eli pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*).

Molemmat havaitut harvinaiset muuttavat lajit, kimolepakko ja pikkulepakko, viipyivät alueella vielä 3.9.2016 automaattisen ultraäänitallentimen havainnoissa.

Sen sijaan vertailun vuoksi kartoitetulta, Malmin lentoaseman viereen vuosina 2003–2006 rakennetulta Fallkullan asuinalueelta ei saatu yhtäkään lepakkohavaintoa.

Päätelmät

Malmin lentoaseman lepakkohavaintojen runsaus oli kartoittajalle yllätys. Lepakoiden yksilömäärien arviointia on kuitenkin mahdotonta tehdä ohilentojen määrästä luotettavasti. Esimerkiksi Helsingin Vallisaarella on rengastuspyydystysten yhteydessä samalta paikalta rengastettu useita kymmeniä eri yksilöitä aivan peräkkäisinä rengastuskertoina. Sen sijaan uudelleen kontrolloituja havaintoja on vain muutamia (oma havainto).

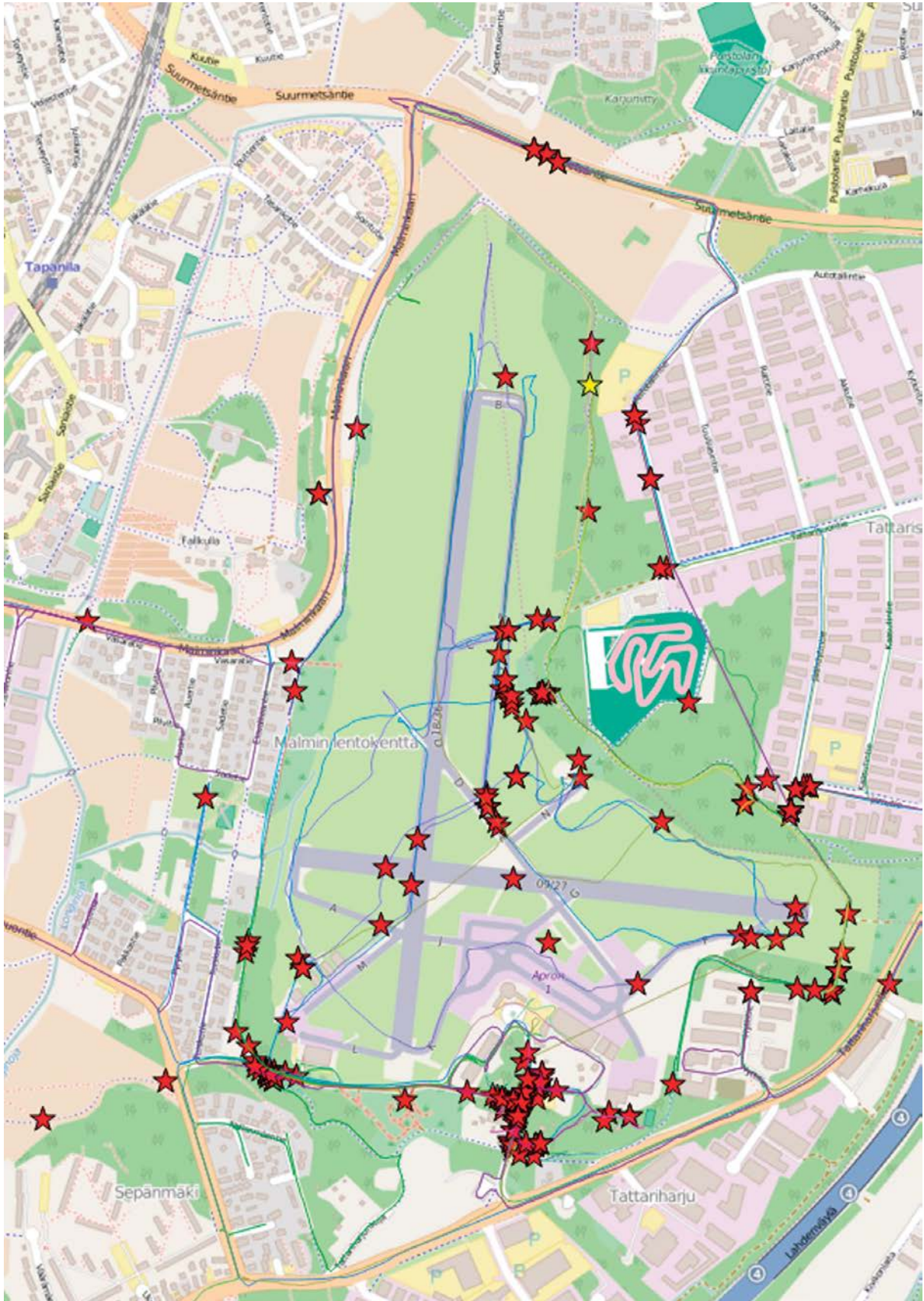
Lentoaseman alueella on muutamia kohteita, joissa lepakoiden pyydystäminen olisi mahdollista. Eläinten pyydystäminen toisi selvyyttä niiden määrän lisäksi myös sukupuolijakaumaan ja lisääntymistilanteeseen sekä sitä kautta mahdollisten kolonioiden sijaintipaikkoihin. Rengastusten avulla voidaan lisäksi selvittää mm. eläinten liikkumista laajemmin sekä havaita eri yksilöiden talvehtimis- ja lepopaikkoja.

Lepakot vaihtavat elinpaikkojaan mm. lisääntymistilanteen mukaan, mutta keskittyvät kuitenkin aina hyvillä ruokailualueille ja hakevat piilo- ja pesimapaikkansa näiden lähialueilta. Paikallisten lajien lisäksi alueella vakituisesti esiintyvät, normaalisti Keski-Euroopassa talvehtivat muuttavat lajit eli kimolepakko ja pikkulepakko hakeutuvat virolaisten tietojen mukaan kaikkein parhaimmille saalistusalueille. Molemmat lajit saalistavat metsien reunamilla sekä avoimilla alueilla. Huomiota herättävää oli se, että molemmat lajit olivat läsnä Malmilla vielä 3.9.2016, mikä on myöhäinen ajankohta: olimme suomalaisten asiantuntijoiden kanssa havaitsemassa lepakoiden muuttoa Lounais-Virossa Kablissa 19–21.8.2016, jolloin siellä oli virolaisen asiantuntijan mukaan muuton huippuhetki (M. Masing, suull. tieto).

Pidän erittäin tärkeänä, että alueen lepakkolajit ja niiden mahdolliset koloniat kartoitetaan kattavasti nykyistä pidemmällä ajanjaksolla. Malmin lentokenttä tulisi itseoikeutetusti lisätä Helsingin tärkeiden lepakkoalueiden listalle.

Helsingissä 29.6.2017

Petri Asikainen

Malmin lentoaseman lepakkokartoitus 2015–2017: vuoden 2015 havainnot.